ʊ ɾ ʂ 070.481(09)
ʃ ʠʝʕɦϑʠʜʦʻəʠ0,

ʂ Φ Ɜ ʂ Φʠʠ0

аспірантка кафедри
археології та спеціальних
галузей історичних знань
Черкаського національного
університету ім. Б.
Хмельницького

ʃ Φʜʃ ɹɾ ɹʁɾΦɻɻɔ ɕʃɻʃɻɾʂè:ɯʜʊʃ ʧɯɔ ɹʁɻʁʂɻɾɻɻɔ ʊΦ ʍΦɾΦʂʊɾɾʁʜʊʁʂΦɻʃɯɻ ʊ ɾɾɾΦʂʊʃ ɾʜʔʂɯʁ ɾʃʃɯʊʁʏɯ

У статті досліджені основні етапи діяльності журналу з періоду його заснування до сьогодення. Простежено зміни в редакторській політиці. Показано ефективність історичної публіцистики як засобу формування масових політичних настроїв, в основі яких була зміна уявлень про історію. Надана характеристика структури текстів, жанрів та тематики публікацій. Досліджено, що нові матеріали з історії які друкувалися в журналі зіграли особливо важливу роль у зміні політичних поглядів радянських людей.

Ключові слова: *публікація, масове видання, структура тексту, жанр, тематика публікацій.*

ɻ tsɧlsϑʠtsəʕ0 ʧɾtsʁʠʝʠʗʃ

Журнал «Огонек» – ілюстрований літературно-мистецький та громадсько-політичний тижневик, що десятки років виходив мільйонними тиражами і користувався величезною популярністю, особливо після того як, його головним редактором став В. Коротич, уродженець Києва. Підкреслимо, що в роки «перебудови» «Огонек» відігравав важливу роль та мав помітний вплив на політичне життя країни. У середині 80-х років художньо-публіцистичний тижневик «Огонек» змінив свою спрямованість, і буквально відразу перетворився на «рупор перебудови», піднімаючи перед читачами найгостріші питання сучасності, публікуючи викривальні статті і повертаючи з небуття незаслужено забутих в Радянському Союзі письменників, публіцистів і громадських діячів. Історична тема стала центральною, зайняла особливе місце в засобах масової інформації, в політичному житті. Публіцистичні статті журналу «Огонек» стали зразком демократичної думки. Аналіз змісту журналу «Огонек» – дає цінний матеріал для розуміння взаємодії суспільно-політичного життя та засобів масової інформації, сприяє вивченню ролі в історичному процесі публікацій масового друку та їх вплив на суспільну свідомість та формування нових уявлень про минуле.

Φʠϑʠʻʟ tsɧlsϑʠʠʻ= ʜtsɧʠʻʜɤʝʠ꞉ ʻ ʧʖʙʠʻʕ0ʠʻʔ

У цілому даній проблематиці дослідниками не приділено достатньо уваги. Безпосередньо над темою історичної публіцистики журналу працювала Н. Єлісєєва [2]. Журнал «Огонек» в контексті перехідних епох розглядала К. Єсикова [9]. Аналізом історії Радянського Союзу на сторінках «Огонька» займалася російська дослідниця О. Гордіна [10].

ʃ ʝlsϑ ɧlsϑlslsʻ полягає у тому, щоб дослідити історію журналу «Огонек» та проаналізувати його вплив на зміну політичних поглядів радянських людей.

ɹɕʃʕʠϑʜ tsɧʠtsəʠtsɕʦ ʤϑlsʝtɛʻϑʠʖ

У Радянському Союзі з’явився журнал «Огонек», який поєднував традиції американських ілюстрованих журналів «Лайф» і «Тайм», а також французького інформаційно-розважального тижневика «Парі матч» і німецького щотижневого журналу «Шпігель». З цим журналом співпрацювали кращі фотографи, письменники і поети, репортери і фейлетоністи. Вперше «Огонек» вийшов у світ в 1879 р., але проіснував всього чотири роки і був закритий в 1883 р. Друге життя «Огонька» розпочалося 1899 р., як щотижневого ілюстрованого літературно-мистецького додатка до газети «Біржові

відомості», яку випускав у Петербурзі видавець С. Проппер. У додатку містилася інформація, що стосувалася театральних прем'єр, обговорюваних у суспільстві новинок літератури, проблем міжнародної політики, а також про меценатство. Але «Огонек» недовго перебував у статусі додатку і вже в 1902 р., через три роки з моменту свого першого видання, став самостійним, найдешевшим і дуже популярним журналом з тиражем в 120 тис. примірників [1, 112], тобто поступався місцем лише «Ниві» – щотижневому журналу середини XIX – початку XX століття з додатками, що позиціонував себе як журнал для сімейного читання і був орієнтований, головним чином, на буржуазного і міщанського читача. Варто звернути увагу, що одну третину журналу вже в ті роки займали фоторепортажі. Саме це сприяло швидкому зростанню популярності «Огонька».

У революційні роки журнал був названий антирадянським, його випуск, як і багатьох інших газет і журналів, припинився. І хоча на початку двадцятих років в періодичній пресі спостерігалася поява нових видань, жодне з них не змогло замінити рідний і звичний дореволюційний «Огонек». У 1923 р. кілька московських журналістів, письменників та видавничих працівників об'єдналися навколо журналіста і редактора М. Кольцова, підтримавши його ідею про відродження «Огонька». Спочатку журнал виходив на пошерхлому папері, то раз на тиждень, то раз на десять днів, періодичність випусків була порушена. Саме тоді сформувалися основні принципи журналу: якісна літературна мова, наявність ілюстрацій і присутність у кожному номері обов'язкових елементів, незабаром таким елементом став кросворд [2, 14]. «Огонек» з тих пір, поряд з газетою «Правда», знаходився в авангарді радянського просвітництва і пропаганди, не уступаючи цього місця нікому і в часи проголошення М. Горбачовим в країні політики перебудови і гласності.

У 1938 р. М. Кольцов був засуджений до смертної кари за звинуваченням в «антирадянській діяльності». Недовгий час журналом керував Є. Петров (справжнє ім'я Є. Катаєв) – письменник, співавтор (разом із І. Ільфом) у написанні сатиричних романів «Дванадцять стільців» та «Золоте теля». На початку 1950-х років редактором журналу на кілька років став поет, журналіст і громадський діяч О. Сурков, при якому остаточно сформувалися «фірмові» риси стилю «Огонька»: портрет знаменитої людини на обкладинці (космонавта, спортсмена, артиста, передовика праці), розповідь і вірші в кожному номері, іноді детектив з продовженням, фоторепортаж і яскраві кольорові ілюстрації [2, 16]. У журналі завжди розміщувалася так звана «вкладка» – кольорові репродукції, завдяки яким читачі знайомилися з шедеврами світової культури, з радянською класикою та живописом. Так за допомогою «Огонька» дуже активно і дієво формувалися естетичні смаки поколінь. Журнал став звичною частиною радянського побуту.

Коли редактором став поет і драматург А. Софронов, який керував виданням рекордний термін – більше 30 років (з 1953 р. по 1986 р.) – «Огонек» остаточно став «класикою жанру» – спокійним виданням для стабільного життя. Варто зазначити, що в той час великої популярності набув літературний додаток до «Огонька» – його знаменита «Бібліотека», в якій друкуються оповідання та нариси, кращі статті і вірші. «Огонек» відрекомендував себе, як не тільки ілюстроване, але й літературне видання. Книжки «Бібліотеки» виходили з 1925 р. по 1991 р. раз на тиждень і продавалися окремо від журналу, їх випуск не переривався навіть під час Другої світової війни [2, 17]. У «Бібліотеці» і в самому журналі друкувалися такі відомі письменники, як М. Зощенко, О. Твардовський, І. Ільф, Є. Петров, О. Толстой, В. Маяковський, І. Бабель. Також виходили репортажі В. Шкловського, вірші Є. Євтушенка, нариси В. Солоухіна. Довгий час у журналі працювали відомий журналіст і письменник Г. Боровик, письменник В. Солоухін та ін

У 1986 р. за ініціативи М. Горбачова і О. Яковлєва головним редактором «Огонька» став В. Коротич. Українській письменник, редактор журналу «Всесвіт» В. Коротич

привернув до себе увагу члена ЦК КПРС Є. Лігачова, за своє відверте і сміливе інтерв'ю про події 26 квітня 1986 р., а саме аварію на Чорнобильській АЕС. У той час не кожен міг наважитися озвучити вголос її масштаби. Відверте інтерв'ю київського редактора зацікавило завідуючого відділом пропаганди ЦК, і вже до липня 1986 р. черговий номер «Огонька» виходив за підписом В. Коротича. З його приходом в журналі почалося нове